

ustad xanəndələrimiz

Ruza İBİŞOVA,

Xanəndə, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti Muğam Sənəti Kafedrasının müəllimi, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvi

Fot. M. Məmmədov, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti

Keçəci oğlu Məhəmməd

Azərbaycan muğam sənəti tarixində müstəsna yeri olan xanəndələrimizdən biridə Keçəci oğlu Məhəmməd olmuşdur.

Keçəci oğlu Məhəmməd (Məhəmməd Məşhadi Xəlil oğlu) 1864-cü ildə Şuşada anadan olmuşdur. Məhəmməd kiçik yaşlarından atasının keçəçilik sənətinə yiyələndiyindən xalq arasında keçəci adı ilə tanınmışdır

Bir gün görkəmli musiqişünas Xarrat Qulu Məşhadi Xəlilin keçəci dükəninin yanından keçərkən bir gəncin zümrümasını eşidir. O, gəncin kimliyini öyrəndikdən sonra onu öz məktəbinə dəvət edir. Məhəmməd buradək xanəndə Məşhadi İsidən və Xarrat Quludan xalq musiqisini öyrənir.

Keçəci oğlu Məhəmməd hələ gənc ikən Şuşanın səfəli yerlərində qurulan məclislərdə oxumuşdur. Seyid Şuşinski xatirələrində qeyd etmişdir ki, "Keçəci oğlu Məhəmməd görməyib ifasını dinləyənlər onun Məşhadi İsinin ifası olduğunu zənn etmişlər. O, ustadının vurduğu xalları və güşələri məharətlə yerinə yetirirmiş."

Keçəci oğlu Məhəmməd ilk dəfə 1902-ci ildə Bakıda çıxış etmiş, "Şuştar" muğamını böyük ustalıqla oxumuşdur. "Kəsp" qəzeti bu barədə yazmışdır: "Xanəndə Məhəmməd "Şuştar" muğamını inca bir səslə və ürəkdən ələ gətirib

oxudu ki, dinləyicilərin məhəbbətini daha çox qazandı".

Həmin konsertdə Məhəmməd Füzulinin "Leyli və Məcnun" poemasının Keçəci oğlu Məhəmmədin Cabbar Qaryağdı oğlu ilə dueti böyük uğur qazanmışdır. Mehriban konsert Azərbaycanca milli operanın yaranmasına zəmin yaratmışdır.

Keçəci oğlu Məhəmməd 1904-cü ildə Bakıya köçmüşdür. Həmin dövrdə Bakıda toy şənlikləri demək olar ki, Məhəmmədin iştirakı ilə keçirilmişdir.

Keçəci oğlu Məhəmməd öz sənətinə tələbkərlərlə yanaşaraq, öz üzərində daim çalışan xanəndələrimizdən olmuşdur. O, ifasında dinləyicilərin qəlbina girərkən onu şənəndirməyi və ələcə də "Zəmirxanə", "Humayun" la kədərəndirməyi bacarmışdır.

Azərbaycanın Əməkdar artisti Cəllilbəy Bağdadbəyov öz xatirələrində yazmışdır: "1905-ci ildə Bakı toylarının birində Keçəci oğlu Məhəmməd "Üzəl" oxuyurdu. Xanəndənün çox ustalıqla oxuması bütün məclisi məst etmişdi: *Ma dəgər kəs nəgəpətilim bəcayə to nə dir.*

Əlləh-əlləh to fəramuş təkən əhdə-qədim...
Yəni:

Biz başqasını sənəin yerinə özüməz məhəmm gətürmədik.

Sən də Allah xatirinə keçmiş əhdi-peymanı unutma.

Sədinin bu qəzəlini dinləyənlər nəfər manə tərəf ayllaraq, dedilər, mənim bu o qədər xoşuma gəldi ki, istəyirəm buradək əyləşələrin hamısını qıram".

Keçəci oğlu Məhəmməd klassik muğamlardan "Nava", "Mahur", "Mani", "Bayatı-Qacar"ı orijinal bir şəkildə ifa etmişdir. Azərbaycan musiqi tarixində rittmik muğamları Keçəci oğlu Məhəmməd kimi oxuyan xanəndələr az olmuşdur. O, yüksək səsi diapazonuna malik xanəndə idi. Onu müşayət edən kamança ifaçıları qeyd etdirlər ki, Keçəci oğlu Məhəmmədin səsi o qədər zil idi ki, o, kamançanın hər yerində oxumağı bacarırdı.

1912-ci ildə Keçəci oğlu Məhəmməd Moskvada "Metropol" məhmanxanasının zalında Cabbar Qaryağdı oğlu, Məşhadi Məmməd Fərzəliyev və Davud Səfiyarovun iştirakı ilə "Şərq konserti" vermişdir.

Keçəci oğlu Məhəmmədin ifasında "Heyrati", "Rahab", "Kürdü-Şahnaz", "Qarabağ kişkestəsi", "Deşli", "Çoban bayatısı" muğamları, "Gəldi gəlmədi", "Gülə-gülə", "Xuraman", "Axsam oldu", "Leyli" təsnif və məhənləri sevile-sevile dinlənirdi.

Keçəci oğlu Məhəmməd 1921-

ci ildə "Təşviqat qaları" ilə Azərbaycanın bir çox rayonlarında olmuş, əhali qarşısında verilən konsertlərdə fəal iştirak etmişdir.

1926-cı ildə Üzeyir Hacıbəyovun təşəbbüsü ilə Keçəci oğlu Məhəmməd Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasına dəvət edilmişdir. O, burada Cabbar Qaryağdı oğlu və Seyid Şuşinski ilə birlikdə gənc xanəndələrin yetişdirilməsində böyük zəhmət sərf etmişdir.

Xalq şairi Səməd Vurğun Keçəci oğlu Məhəmmədin orijinal yaradıcılığına, niqbin, gözəl və məktəbli sənətinə yüksək qiymət vermişdir.

Keçəci oğlu Məhəmməd Azərbaycan milli musiqi mədəniyyətinin inkişafında böyük xidmətlər olan xanəndələrimizdənədir. O, öz sənətinə və istedadına xalqın marağını və musiqi təbiiyətində hasaslaşmışdır.

Son dərəcə zil səslə malik olan Keçəci oğlu Məhəmməd bütün muğamların ifasının öhdəsindən asanlıqla gəlmişdir. Onun şirin xalları, zərif güşələri və cəhəhşli zəngünləri hər xanəndəyə nisib olmuşdur.

Görkəmli xanəndə Keçəci oğlu Məhəmməd 1940-cı ildə vəfat etmişdir. Onun muğam ifaçılığı bir gündə biz xanəndələr üçün məktəbdir.